

PRZEMOC WOBEC KOBIET

**Podsumowanie prac
Zespołu Praw Kobiet
Rady Konsultacyjnej
Ogólnopolskiego Strajku Kobiet**

Spis treści

TAK DLA KONWENCJI, NIE DLA PRZEMOCY

3

TAK DLA KONWENCJI, NIE DLA PRZEMOCY

Postulaty obywatelskie

Przemoc wobec kobiet

Nie zgadzamy się na wypowiedzenie “Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej” (zwanej “Konwencją antyprzemocową stambulską”). Przemoc domowa dotyka coraz większej liczby osób, zwłaszcza w czasie pandemii.

Utrzymanie konwencji i właściwe dostosowanie do niej polskiego prawa jest bardzo ważne. Osoby doświadczające przemocy nie mogą dłużej czekać. Cały czas podejmowane są próby, w tym z inicjatywy członków rządu oraz osób popierających rządzącą koalicję, aby Polska konwencję wypowiedziała.

Dzięki konwencji domowy oprawca, który pobił, zgwałcił, podpalił, czy w inny sposób torturował drugą osobę – czy to swoją partnerkę czy dziecko – wylatuje na bruk.

Do polskiego prawa wprowadzono natychmiastowy nakaz opuszczenia domu i zakaz zbliżania się. Nakaz i zakaz wydawany jest przez policjanta lub żandarma wojskowego na miejscu interwencji.

Został również uruchomiony całodobowy telefon pomocy dla osób doznających przemocy.

Mimo upływu 6 lat, licząc od dnia ratyfikowania konwencji przez Polskę, ustawodawca nie wprowadził do naszego systemu prawnego wszystkich jej przepisów. W związku z tym sądy orzekają na podstawie przepisów, które są niezgodne z założeniami i treścią Konwencji. Jak wskazuje Rzecznik Praw Obywatelskich „wynika to zarówno z niedoskonałości aktualnych rozwiązań prawnoinstytucjonalnych, niewystarczających środków przeznaczanych na wdrażanie określonych działań, ale też odpowiedniej determinacji i świadomości decydentów”.

Nadal ochroną przed przemocą nie są objęci byli małżonkowie i partnerzy. Nie ma wyodrębnionej kategorii przemyocy ekonomicznej. Przepstępstwo zgwałcenia nie jest zależne od braku zgody. Dzieci, gdy nie doświadczają przemyocy fizycznej, nie uznaje się za ofiary przemyocy.

Przemoc wobec kobiet czy przemoc domowa nie mogą być dłużej uważane za sprawy prywatne. Jeśli na ulicy kogoś napadnięto, złamano mu rękę, pobito do nieprzytomności, grożono mu śmiercią, oprawca jest ścigany z urzędu. Uznaje się, że jest niebezpieczny dla otoczenia. Gdy to samo dzieje się w domu, a sprawca jest znany ofierze, organy ścigania nie działają tak zdecydowanie.

Nie pozwólmy, by przemoc dotykała naszych sióstr, matek, braci, dzieci.

Postulaty obywatelskie

Nie zgadzamy się na wypowiedzenie konwencji antyprzemocowej

Nie zgadzamy się na wypowiedzenie przez Polskę Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemyocy wobec kobiet i przemyocy domowej, czyli tzw. "Konwencji stambulskiej". W ciągu ostatniego roku podjęto szereg prób, mających na celu jej wypowiedzenie. Nieprzychylnie Konwencji interpelacje, petycje oraz inne działania (m.in. organizacji, stowarzyszeń, członków rządu i innych osób) spotykają się ze stanowczym sprzeciwem większości społeczeństwa. Interwenują także liczne organizacje oświatowe oraz organizacje stojące na straży praw człowieka i obywatela. W obronie Konwencji stanął także Rzecznik Praw Obywatelskich, będący konstytucyjnym organem powołanym do kontroli przestrzegania i ochrony praw człowieka i obywatela. Jego zdaniem wypowiedzenie Konwencji przez Polskę prowadziłoby do obniżenia standardów przestrzegania praw człowieka.

Postulaty obywatelskie

Domagamy się pełnego wdrożenia i stosowania konwencji stambulskiej

Konwencja jest umową międzynarodową, ratyfikowaną przez Prezydenta RP w 2015 r. Zgodnie z treścią art. 87 ust. 1 oraz art. 91 ust. 1 Konstytucji, ratyfikowane umowy międzynarodowe należą do źródeł powszechnie obowiązującego prawa i stanowią część krajowego porządku prawnego.

Postulaty obywatelskie

Domagamy się zmiany definicji gwałtu

Definicja gwałtu znajduje się w art. 197 § 1 Kodeksu karnego, zgodnie z którym kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze (...). Zgodnie z tą definicją do przestępstwa zgwałcenia dochodzi jedynie w sytuacji, gdy sprawca zastosował przemoc, groźbę lub podstęp. Art. 36 Konwencji definiuje gwałt jako brak zgody osoby pokrzywdzonej.

Definicja gwałtu w polskim Kodeksie karnym powoduje, że w przypadku braku fizycznych oznak przemy i bronięcia się ofiary, udowodnienie przestępstwa sprawcy jest znacznie utrudnione lub wręcz niemożliwe.

Elementami charakteryzującymi pojęcie zgody, według Fundacji Feminoteka oraz Antyprzemocowej Sieci Kobiet, są:

- » dobrowolność (bez użycia siły, nacisku, manipulacji, używek)
- » zmienność (wycyfowalna w każdym momencie)
- » świadomość (tego, na co wyraża się zgodę)
- » entuzjazm ("tak" wyrażone poprzez język ciała lub słownie)
- » aktualność (dotyczy tylko danej chwili)

Postulaty obywatelskie

Domagamy się wprowadzenia pojęcia przemocy ekonomicznej oraz wprowadzenia środków ochrony przed przejawami przemocy ekonomicznej

Pojęcie „przemocy ekonomicznej” w Konwencji antyprzemocowej zwanej stambulską zostało użyte w celu zdefiniowania pojęcia „przemoc domowa”. „Przemoc domowa” to wszelkie akty fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej przemocy.

Przemoc ekonomiczna występuje wtedy, gdy sprawca używa pieniędzy albo innych dóbr materialnych, aby uzależnić od siebie finansowo drugą osobę. Jest to jednocześnie forma zaspokojenia przez niego swojej potrzeby sprawowania nad nią kontroli i władzy. Przemoc ekonomiczna dotyka przede wszystkim kobiet oraz dzieci a jej konsekwencje są także ponoszone długo po zakończeniu związku. Najwyższy czas uznać, że wszelkie akty przemocy ekonomicznej, w tym: ograniczanie ofierze dostępu do konta bankowego, wydzielanie i kontrola wydatków oraz utrudnianie podjęcia pracy/nauki lub podejmowanie działań powodujących stratę dorobku życia jest przemocą. Niepłacenie alimentów jest również przemocą ekonomiczną. Należy ją spenalizować oraz przed nią chronić.

Postulaty obywatelskie

Domagamy się uznania, że dziecko jest ofiarą przemocy będąc jej świadkiem

Zgodnie z postanowieniami Konwencji za ofiary przemocy domowej uznaje się także dzieci, będące świadkami przemocy domowej. Oznacza to, że nawet w przypadku, gdy dziecko nie jest bezpośrednio ofiarą przemocy domowej, to będąc świadkiem tej przemocy wobec najbliższych jej osób, doznaje przemocy psychicznej, a jednocześnie jest pozbawione możliwości dochodzenia swoich praw na drodze sądowej jako osoba doświadczona przemocą.

Postulaty obywatelskie

Domagamy się zmiany definicji osoby najbliższej

Zakres podmiotowy pojęcia osoby najbliższej zawarty w art. 115 paragraf 15 Kodeksu Karnego nie uwzględnia jako sprawcy przemocy domowej byłego partnera. Oznacza to pozbawienie wsparcia i ochrony osób, doświadczających przemocy ze strony byłego partnera lub małżonka lub osoby na gruncie art. 207 Kodeksu Karnego (przestępstwo znęcania się).

Taka konstrukcja polskich przepisów odbiega od postanowień Konwencji, w tym w szczególności art. 3. Ze względu na fakt, że zjawisko przemocy wśród byłych partnerów jest coraz częstsze, nie można przejść obok bezczynności legislacyjnej obojętnie i należy wprowadzić odpowiednie zmiany.

Postulaty obywatelskie

Domagamy się edukacji wolnej od stereotypów

Należy wprowadzić do programów nauczania na wszystkich etapach edukacji dostosowane do okresów rozwoju uczennic i uczniów treści dotyczące równości kobiet i mężczyzn, niestereotypowych ról społeczno-kulturowych, wzajemnego szacunku, rozwiązywania konfliktów bez uciekania się do przemocy.

Postulaty obywatelskie

Domagamy się mediów wolnych od stereotypów kulturowych

Telewizja Publiczna jest narzędziem propagandowym w rękach władzy. Za jej pośrednictwem przekazywane są treści dyskryminujące, szerzące nienawiść, nieprawdziwe. Nadal występuje utrwalanie szkodliwych wzorców wizerunku kobiet m.in. traktowanie kobiet jako obiektu seksualnego (np. w reklamach środków na potencję), przypisywanie im jednoznacznie wynikających ze stereotypów ról społecznych (np. reklamy sprzętu AGD, produktów do sprzątania), czy przekazywanie zniekształconych wzorców zdrowia i urody (np. w reklamach kosmetyków i odzieży). Odzwierciedla to m. in. czołówka TVP Kobieta.

Żądamy stworzenia efektywnych środków prawnych, które pozwalałyby eliminować tego typu treści. Mogłaby w tym pomóc nowelizacja ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania i rozszerzenie możliwości wytoczenia powództwa o naruszenie zasady równego traktowania we wszystkich sferach życia społecznego, w tym w przekazie medialnym.

Postulaty obywatelskie

Domagamy się przeznaczenia środków finansowych i zasobów ludzkich, aby właściwie wdrażać postanowienia konwencji

Zgodnie z art. 8 i 9 Konwencji strony zobowiązały się przydzielić odpowiednie zasoby finansowe i ludzkie potrzebne do właściwego wdrożenia postanowień Konwencji. A także uznawać i wspierać organizacje pozarządowe oraz społeczeństwo obywatelskie w zwalczaniu przemocy wobec kobiet i nawiązywać skuteczną współpracę z tymi organizacjami. Niestety jednak w ostatnich latach odmawia się przyznawania dotacji organizacjom, które od wielu lat zajmują się szeroko rozumianą pomocą dla kobiet doświadczających przemocy. Organizacje pozarządowe działające na rzecz kobiet i przeciwdziałania przemocy sygnalizują problemy z uzyskaniem środków na realizowanie swoich działań z publicznych funduszy, w tym m.in. Funduszu pomocy pokrzywdzonym oraz pomocy postpenitencjarnej.

Postulaty obywatelskie

Domagamy się umożliwienia uzyskania odszkodowania od sprawcy przemocy lub Skarbu Państwa

Art. 30 Konwencji stambulskiej przewiduje prawo przyznania odszkodowania osobie pokrzywdzonej ze strony sprawcy. Co więcej, konwencja stanowi, że powinno być także przyznawane odszkodowanie ze Skarbu Państwa, jeśli doszło do poważnego uszkodzenia ciała lub uszczerbku na zdrowiu. Jeśli szkoda nie została pokryta z innych źródeł, np. przez sprawcę, z ubezpieczenia lub z państwowych świadczeń zdrowotnych i socjalnych.

Należy stworzyć maksymalnie uproszczoną procedurę zaspokajania roszczeń osoby pokrzywdzonej.

Na gruncie polskiego porządku prawnego możliwe jest uzyskanie odszkodowania i zadośćuczynienia od sprawcy przemocy, zarówno w postępowaniu karnym, jak i w postępowaniu cywilnym. Należy jednak zwrócić uwagę, że kwoty orzekane przez sądy karne są nieproporcjonalnie niskie w stosunku do doznanej szkody/krzywdy ofiary. Pokrzywdzeni często są zmuszani wszczynać dodatkowo postępowanie cywilne, w którym konieczne jest udowodnienie „dolegliwości” krzywdy. Wiąże się to z powtórным przeżywaniem często bardzo bolesnych doświadczeń przez osoby pokrzywdzone.

Rozwiązanie tymczasowe

Do wszystkich:

- » We współpracy z Martą Frej stworzyliśmy cykl grafik informujących czym jest konwencja stambulska oraz jakie zagrożenia niesie jej wypowiedzenia: zapraszamy innych do udostępniania ich u siebie w mediach społecznościowych.
- » Stworzymy petycje i napiszemy listy do rządu RP, Parlamentu RP, RPO z żądaniem niewypowiedzenia konwencji antyprzemocowej stambulskiej oraz o wsparcie do instytucji unijnych (Komisji Europejskiej, Parlamentu Europejskiego, Agencji Praw Podstawowych, EIGE), Rady Europy (Gender Equality Commission, Komitet GREVIO, Komisarz Praw Człowieka RE, Zgromadzenie Parlamentarne, Komitet Ministrów), Agend ONZ (np. Komitetu Praw Człowieka, Komitetu CEDAW etc.). Prosimy - wesprzyjcie nas.
- » Zobowiązujemy się do informowania zagranicznych dysponentów środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego (tzw. Funduszy norweskich i Funduszy EOG) 2014-2021 o bardzo trudnej sytuacji ofiar przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w Polsce wynikającej z możliwości wypowiedzenia konwencji. Podmioty zagraniczne powinny mieć pełną świadomość sytuacji w Polsce i móc przekazywać środki bezpośrednio do instytucji i podmiotów pożytku publicznego zaangażowanych w walkę z przemocą wobec kobiet i przemocą domową. Prosimy - wesprzyjcie nas.
- » W związku z zagrożeniem wypowiedzenia konwencji planujemy zorganizować cykl spotkań, konferencji, szkoleń, warsztatów, na których będziemy podejmowały tematykę problemu przemocy oraz jej przeciwdziałania.
- » Zorganizujemy “Ogólnopolskie głośne czytanie konwencji stambulskiej”. Przyłączcie się do nas.

Do aktywistek i aktywistów:

- » Prosimy o przyłączenie się do naszych działań: drukujemy ulotki, wlepki, plakaty informujące, jakie są konsekwencje wypowiedzenia konwencji.
- » Organizujemy performance – wychodzimy na ulicę, uświadamiamy, czym jest konwencja stambulska i dlaczego nie można dopuścić do jej wypowiedzenia.
- » Wykorzystujemy kanały informacyjne samorządów, organizacji i instytucji pomocowych (np. mops-y, straż miejska) do docierania z informacją na temat konwencji.
- » Wspierajmy się nawzajem w działaniach.

Do posłanek i posłów, polityczek i polityków:

- » Apelujemy o odrzucenie projektu obywatelskiego, przygotowanego i skoordynowanego przez Ordo Iuris "Tak dla rodziny Nie dla gender", który jest faktycznie wnioskiem o wypowiedzenie Konwencji Stambulskiej i jego pierwsze czytanie jest zaplanowane na 16 marca.
- » Apelujemy o poparcie projektu ustawy o zmianie definicji gwałtu przygotowanego przez klub parlamentarny Lewica, który został skonsultowany z organizacjami działającymi na rzecz praw kobiet i praw człowieka i dostosowuje polskie prawo do wymogów Konwencji Stambulskiej.
- » Apelujemy o działania mające na celu dalszą implementację zobowiązań konwencji.

Do specjalistek i specjalistów:

- » Apelujemy o rzetelne informowanie społeczeństwa w zakresie rozwiązań i realnej pomocy, jaka jest udzielana osobom doświadczającym przemocy, których podstawą są przepisy Konwencji.
- » Uświadamiamy, że Konwencja antyprzemocowa stambulska stanowi najbardziej kompleksowy instrument dotyczący zjawiska przemocy wobec kobiet, bez którego narażeni jesteśmy na niedostateczne wsparcie i niewystarczającą ochronę osób doświadczających przemocy domowej oraz ograniczenie pomocy służb wsparcia dla członków rodziny.
- » Rekomendujemy organizowanie punktów porad/informacyjnych dla kobiet doświadczających przemocy, w zakresie przysługujących im praw.

Do dziennikarek i dziennikarzy:

- » Bijmy na alarm w związku z inicjatywą Ordo Iuris wypowiedzenia przez Polskę konwencji, która w naszej opinii może być początkiem wypowiedzenia innych umów międzynarodowych.
- » Apelujemy o walkę z dezinformacją na temat konwencji, o niepowielanie nieprawdziwych informacji na temat jej treści oraz przeciwdziałanie utrwalaniu stereotypów.
- » Planujemy szereg akcji propagujących konwencję w tym "Ogólnopolskie czytanie..." i prosimy o ich upowszechnianie.

Rozwiązanie docelowe

- » Podjęcie inicjatywy ustawodawczej w sprawie nowelizacji przepisów polskiego prawa w celu osiągnięcia spójności z postanowieniami Konwencji stambulskiej.
- » Składanie petycji w sprawie zmiany obowiązującego prawa do organów władzy publicznej w tym: Sejmu, Senatu, ministrów, Rzecznika Praw Obywatelskich.
- » Zwrócenie się do organów Unii Europejskiej, w szczególności instytucji stojących na straży ochrony praw kobiet, m.in. Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia, działającej w ramach Parlamentu Europejskiego Unii Europejskiej o podjęcie odpowiednich środków, przewidzianych przez prawo wspólnotowe, mających na celu wprowadzenie do prawa unijnego postanowień Konwencji stambulskiej.
- » Zwrócenie się do Rady Unii Europejskiej o przyjęcie rezolucji w sprawie konieczności przestrzegania konwencji stambulskiej przez państwa członkowskie, które ją ratyfikowały.